

12.12.2019

EOAK/374/2019

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

JOULUPUKKI LIIKENTEENVALVONTAKAMERASSA

1 KANTELU

Arvostelitte isänne puolesta lähettämässänne kantelussa Helsingin poliisilaitoksen ylikomisarion menettelyä. Kerroitte, että ylikomisario oli julkaissut kahdeksan automaattisen liikennevalvontakameran kuvaa joulupukeista. Vaikka kasvot ja rekisteritunnus oli pyritty peittämään, kuvan yhteydessä oli mainittu paikkakunta ja kellonaika, minkä lisäksi automerkki kävi ilmi. Tunnistitte näillä tiedoilla isänne, kuten kertomanne mukaan myös eräs hänen tuttavansa. Katsoitte, että asiassa on rikottu esitutkintalain tiedottamissäännöstä, minkä lisäksi toteatte, että henkilö ei saisi saada itseään koskevasta rikosepäilystä tietoa tiedotusvälineiden kautta. Painotitte myös syyttömyysolettaman merkitystä. Epäilitte lisäksi, että yhteydenottonne ylikomisarioon johti sakon lähettämiseen isällenne.

2 SELVITYS

Helsingin poliisilaitoksen ylikomisario antoi kantelunne johdosta selvityksensä ja poliisipäällikkö lausunnon.

3 VASTAUS

3.1 Tapahtumatietoja

Saadun selvityksen mukaan ylikomisario julkaisi 26.12.2018 Facebook-tilillään kahdeksan automaattisen liikennevalvontakameran kuvaa joulupukeista. Valokuvista ei voi tunnistaa ajajien kasvoja ja autojen rekisteritunnus oli peitetty. Kuvien vieressä oli maininta paikkakunnasta ja kellonajasta (esim. "Helsinki 17.12"), mutta selvityksen mukaan niin sekoitettuna, ettei tiettyä kuvaa voinut yhdistää näihin tietoihin. Päivityksen tekstinä oli: "Joulupukki todistettavasti ahke-roinut aattona usealla moottorireellä ympäri Suomen, jotta lapset saivat lahjansa. Lähetämme Korvatunturille näistä yhden rakentavan palautteen, jossa muistutamme #liikenneturvallisuus#työturvallisuus Ei sakoille – kyllä liikenneturvallisuudelle."

Käytettävissä olevan selvityksen perusteella esille ottamanne rikosepäilyn tutkinta oli kesken, kun ylikomisario julkaisi päivityksensä.

Teidän mukaanne päivityksen tietoja yhdistelemällä yhden ajajan henkilöllisyys paljastui ainakin kahdelle henkilölle.

Samoista kuvista teki eräs toinen henkilö tutkintapyynnön, koska hänen mukaansa ylikomisario jakoi Facebook-tilillään salaista esitutkintamateriaalia ja syyllistyi rikokseen. Kihlakunnansyyttäjä päätti 17.1.2019 tutkinnanjohtajana, ettei asiassa toimiteta esitutkintaa, koska asiassa ei ollut syytä epäillä rikosta. Perusteluinaan kihlakunnansyyttäjä totesi, että ylikomisario oli peittänyt valokuvista kuljettajien kasvot ja ajoneuvojen tunnistetiedot. Valokuvat eivät näin ole yksilöitävissä tai yhdistettävissä yksittäiseen rikosasiaan.

3.2 Kannanotot

3.2.1 Lähtökohtia

Esitutkintalain 11 luvun 7 §:ssä säädetään esitutkinnasta tiedottamisesta seuraavaa.

Jos esitutkinnasta on asian yhteiskunnallisen merkityksen, sen herättämän yleisen mielenkiinnon, rikoksen selvittämisen, rikoksesta epäillyn tavoittamisen, uuden rikoksen estämisen tai rikoksesta aiheutuvan vahingon estämisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä tarpeen tiedottaa, tiedottaminen on tehtävä niin, että kehtään ei aiheuttomasti saateta epäilyksenalaiseksi ja että kenellekään ei tarpeettomasti aiheuteta vahinkoa tai haittaa.

Henkilön nimen tai kuvan saa antaa julkisuuteen vain, jos se on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi, rikoksesta epäillyn tavoittamiseksi, uuden rikoksen estämiseksi tai rikoksesta aiheutuvan vahingon estämiseksi.

Esitutkinnasta tiedottamisessa on lisäksi otettava huomioon 4 luvussa säädetty esitutkintaperiaatteet. Velvollisuudesta pitää salassa esitutkinnassa ilmi tulleet seikat säädetään erikseen.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat

poliisille ja muille esitutkintaviranomaisille ja syyttäjälle sekä tarkastus- ja valvontaviranomaisille tehty ilmoitukset rikoksesta, esitutkintaa ja syyteharkintaa varten saadut ja laaditut asiakirjat sekä haastehakemus, haaste ja siihen annettu vastaus rikosasiassa, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimen istunnossa taikka kun syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta tai kun asia on jätetty sikseen, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna rikoksen selvittämistä tai tutkinnan tarkoituksen toteutumista tai ilman painavaa syytä aiheuta asiaan osalliselle vahinkoa tai kärsimystä tai estä tuomioistuinta käyttämästä oikeuttaan määrätä asiakirjojen salassapidosta oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain mukaan.

Esitutkinnan ollessa kesken sitä varten saadut ja laaditut asiakirjat ovat siis lähtökohtaisesti salassa pidettäviä, mutta eivät ehdottomasti.

Esitutkintalain esitöissä (hallituksen esitys 222/2010) todetaan esitutkinnasta tiedottamisesta seuraavaa.

Säännöksessä säädettäisiin suuntaa antavasti niistä seikoista, joiden perusteella tiedottaminen saattaa olla tarpeen. Tiedottaminen riippuisi kuitenkin tapauskohtaisesta harkinnasta. Kuten voimassa olevan säännökset, momentti ei asettaisi esitutkintaviranomaiselle tiedottamisvelvollisuutta missään tapauksessa. Lisäksi momentissa vahinko ja haitta tehtäisiin toisiinsa nähden vaihtoehtoisiksi käyttämällä niiden välissä sanaa "tai", koska kummankin mahdollista aiheutumista ei ole aiheutta edellyttää arvioinnissa.

Yhteiskunnallista merkitystä rikoksella saattaa olla epäillyn merkittävän aseman kautta tai sen vuoksi, että rikoksen vaikutukset ulottuvat laajalle. Nämä seikat voivat olla vaikuttamassa myös yleisen mielenkiinnon herättämiseen. Mielenkiintoa saattaa herättää myös esimerkiksi poikkeuksellinen yksittäinen henkirikos uhriin liittyvien seikkojen tai uhrien suuren lukumäärän vuoksi. Muut momentissa mainitut tapaukset olisivat sellaisia, joissa poliisi tyypillisesti tarvitsee yleisön apua tai joissa on tarpeen varoittaa yleisöä rikoksen haitallisista seurauksista.

--

Pykälän 2 momentin mukaan henkilön nimen tai kuvan saisi antaa julkisuuteen vain, jos se on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi, rikoksesta epäillyn tavoittamiseksi, uuden rikoksen estämiseksi tai rikoksesta aiheutuvan vahingon estämiseksi.

Momentti poikkeaisi eräiltä osin voimassa olevan asetuksen 8 §:stä. Uusi säännös koskisi kaikkia henkilöitä, ei nyky säännöksen tavoin vain rikoksesta epäiltyä. Yleisperusteluissa on tältä osin mainittu esimerkkinä henkirikoksen uhrin nimen ja kuvan julkaiseminen rikoksen selvittämistarkoituksessa. Tällaisessa tapauksessa on selvästi tuotava ilmi se, että kysymys ei ole epäilystä. Toisaalta henkilön julkisuuteen tuominen rikoksesta epäiltynä edellyttäisi vahvaa rikosepäilyä tukevaa selvitystä.

Toinen muutos voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna liittyisi siihen, että momentin luettelo tapauksista, joissa nimen tai kuvan julkisuuteen antaminen on mahdollista, olisi tyhjentävä. Voimassa olevan pykälän ilmaus ”tai muusta painavasta syystä” korvattaisiin uuden rikoksen estämistarkoituksella ja rikoksesta aiheutuvan vahingon estämistarkoituksella.

Momentissa käytettäväksi ehdotettu sana ”välttämätöntä” tarkoittaisi korkeaa kynnystä nimen tai kuvan julkistamisen suhteen. Lisäkynnys tulisi pykälän 1 momentista, jonka mukaan ketään ei saa aiheettomasti saattaa epäilyksenalaiseksi ja että kenellekään ei saa tarpeettomasti aiheuttaa vahinkoa tai haittaa.

Yleisesti ottaen sekä 1 että 2 momentin osalta voidaan todeta, että julkisuuteen annettavien tietojen sisältöön, tietojen julkisuuteen antamisen edellytyksiin ja epäillyn nimen julkaisemiseen vaikuttavat tapauskohtaiset seikat. Huomioon on otettava paikkakuntaiset tekijät ja tietojen yksilöintitapa. Esimerkiksi pienellä paikkakunnalla epäillyn henkilöllisyys saattaa selvitä vähäisistäkin tiedoista. Jollei ole 2 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä, tietoja epäilystä ei saa antaa siten, että tietojen yksityiskohtaisuuden vuoksi tai muusta syystä epäillyn henkilöllisyys tosiasiallisesti paljastuu. Vaikka yksittäinen tieto ei johtaisi henkilöllisyyden paljastumiseen, sellaisten tietojen yhdistelmä saattaa johtaa siihen. Erityisesti on pyrittävä siihen, että henkilö saa tiedon itseään koskevasta rikosasiasta muuten kuin tiedotusvälineiden kautta. Tämä koskee esimerkiksi tietoa siitä, että henkilö on joutunut epäillyn asemaan tai että henkilön lähiomainen on joutunut henkirikoksen uhriksi.

3.2.2 Ylikomisarion menettelyn arviointi

Helsingin poliisilaitoksen lausunnon mukaan kyse ei ole ollut esitutkintalain tarkoittamasta henkilön kuvan antamisesta julkisuuteen, koska kuvat eivät olleet yksilöitävissä. Edelleen lausunnossa on todettu seuraavaa.

Henkilö oli kuitenkin tunnistettavissa tiedot yhdistelmällä (kuva, auto, paikkakunta, aika ja lähiomaisten muu tieto) ainakin lähiomaisten osalta, jolloin esitetty ilmaisumuoto ei ollut onnistunut, vaikka tätä tunnistamista oli nimenomaan yritetty välttää eri toimenpitein, eikä sitä voida katsoa syyttäjän päätöksen mukaisesti julkisuuslain rikkomiseksi. Selvityksessä on tuotu esiin, miksi tapahtumapaikka ja -aika on esitetty julkaisussa. Julkaisussa on pyritty siihen, että henkilö ei ole tunnistettavissa eikä henkilö siten saisi myöskään tietoa itseään koskevasta rikosasiasta tiedotusvälineiden kautta.

Jälkikäteen arvioiden voidaan kuitenkin katsoa, että tapahtumapaikan ja -ajan yksilöinti kyseisessä julkaisussa ei varmaankaan olisi ollut sinänsä tarpeellista ja julkaisu olisi ajanut asiansa ilman kyseisiä tietoja, vaikka tietojen esittämiselle on esitetty perusteltu syy. Helsingin poliisilaitos tulee jatkossa pyrkimään julkaisuissaan välttämään sitä riskiä, että epäillyt henkilöt olisivat millään muotoa tunnistettavissa ja myös sitä, että henkilö saisi tiedon itseään koskevasta rikosasiasta tiedotusvälineiden kautta.

Voin yhtyä näihin näkemyksiin. Ongelmallista tapauksessa on ollut se, että tietoja yhdistelemällä ainakin kaksi henkilöä on ilmeisesti tunnistanut yhden ajajista. Kuten em. hallituksen esityksessä on todettu, vaikka yksittäinen tieto ei johtaisi henkilöllisyyden paljastumiseen, sellaisten tietojen yhdistelmä saattaa johtaa siihen. Epäillyn ei tulisi saada tietoa itseään koskevasta rikosepäilystä nyt tapahtuneella tavalla.

Totean kuitenkin, että ylikomisario on pyrkinyt välttämään tunnistamisia useallakin tavalla. Sinänsä tiedottamisella on ollut hyväksyttävä peruste eli liikenneturvallisuuden edistäminen. Hän on myös sähköpostikirjeenvaihdoissaan pahoitellut tapahtunutta.

Pidän muutoinkin riittävänä, että saatan edellä esitetyt näkökohdat vastaisen varalle ylikomisarion tietoon.

Lopuksi totean, että käytettävissä olevan selvityksen perusteella ei ole aihetta epäillä, että yhteydenottonne ylikomisarioon olisi jollain tavalla vaikuttanut isänne asian käsittelyyn. On normaalikäytäntö, että kirjallinen huomautus ja rikesakkomääräys lähetään ajoneuvon omistajalle tai haltijalle kuljettajaa selvittämättä.